

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ  
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ



***КОСОВО И МЕТОХИЈА***  
***У ЦИВИЛИЗАЦИЈСКИМ ТОКОВИМА***

МЕЂУНАРОДНИ ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК



**Књига 1**

*Језик и народна традиција*

КОСОВСКА МИТРОВИЦА  
2010

КОСОВО И МЕТОХИЈА У ЦИВИЛИЗАЦИЈСКИМ ТОКОВИМА

Међународни тематски зборник

Књига 1: Језик и народна традиција

Филозофски факултет Универзитета у Приштини

2010. година

ISBN 978-86-80273-50-1

ISBN 978-86-80273-49-5 (за издавачку целину)

Рецензенти

*академик Свејлана М. Толсџој*

*проф. др Предраг Пийер, дописни члан САНУ*

*проф. др Александар Лома, дописни члан САНУ*

Главни и одговорни уредник

*проф. др Драги Маликовић*

Уредник прве књиге

*проф. др Софија Милорадовић*

РЕДАКЦИЈА ЗБОРНИКА

#### Иностранни чланови

Доц. др *Стефан Иванов Анчев* (Велико Трново, Бугарска), проф. др *Зинаида Тихоновна Голенкова* (Москва, Русија), проф. др *Миомир Дашић*, редовни члан ЦАНУ (Подгорица, Црна Гора), проф. др *Анатолиј Василџевич Дмитриев*, дописни члан РАН (Москва, Русија), проф. др Зоран Лакић, редовни члан ЦАНУ (Подгорица, Црна Гора), prof. dr *John Laughland* (Париз, Француска), prof. dr *Barbara Lomagistro* (Бари, Италија), проф. др *Валериј Андреевич Мансуров* (Москва, Русија), др *Миодраг Милин* (Темишвар, Румунија), проф. др *Енгелина Сергеевна Смирнова*, иностранни члан САНУ (Москва, Русија), prof. dr *Wojciech Szczepański* (Познањ, Пољска), prof. dr *Gabriella Schubert*, иностранни члан САНУ (Јена, Немачка), доц. др *Андрей Артемович Тауциан* (Краснодар, Русија), проф. др *Светлана Михайловна Толстая*, иностранни члан САНУ (Москва, Русија), проф. др *Иван Чарота*, иностранни члан САНУ (Минск, Белорусија)

#### Домаћи чланови

Проф. др *Марко Ајлаић*, доц. др *Живораг Ђорђевић*, проф. др *Радомир Ђорђевић*, доц. др *Мирослав Крсјић*, проф. др *Александар Лома*, дописни члан САНУ, проф. др *Драги Маликовић*, проф. др *Данило Ж. Марковић*, проф. др *Софија Милорадовић*, проф. др *Нада Милошевић-Ђорђевић*, дописни члан САНУ, проф. др *Абдулах Мушовић*, проф. др *Рагмила Обрадовић*, доц. др *Јасна Парлић-Божовић*, доц. др *Александар Пејровић*, проф. др *Предраг Пийер*, дописни члан САНУ, проф. др *Валентијина Пийулић*, проф. др *Косја Чавошки*, дописни члан САНУ, доц. др *Урош Шуваковић*

Издавање овог зборника помогао је Завод за уџбенике.

Рада Стијовић  
Београд, Србија

ПРИЛОГ УТВРЂИВАЊУ ГРАНИЦЕ ПРЕФОНОЛОГИЗАЦИЈЕ  
НАГЛАШЕНИХ ВОКАЛА Е И О  
У ПРИЗРЕНСКО-ЈУЖНОМОРАВСКИМ ГОВОРИМА  
НА ТЕРИТОРИЈИ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Велики део говора призренско-јужноморавског дијалекта на територији Косова и Метохије захваћен је појавом префонологизације наглашених вокала *е* и *о* – дуго *е* и *о* дали су затворене вокале *е* и *о*, а кратко *е* и *о* отворене ове вокале; појава је праћена факултативном дифтонгизацијом. Ареал ове појаве није познат. На основу испитивања аутора овог рада, појава се среће и у селима Рабовце, Прековце, Зебинце и Кололеч, док у селима Доморовце, Кормињане, Ранилуг и Витина није забележена. На основу испитаног материјала и досад познатих чињеница, најкомпактнија област с двојаким рефлексима јесте област Новог Брда.

*Кључне речи:* призренско-јужноморавски дијалекат, Косово и Метохија, префонологизација, дифтонгизација, наглашени вокали *е* и *о*.

У последњем кварталу XX века, захваљујући Павлу Ивићу и његовим сарадницима Ронел Александер и Слободану Реметићу наука је сазнала за специфичност вокалског система великог дела говора призренско-јужноморавског дијалекта на територији Косова и Метохије (Ивић, Александер 1971: 18–21). Ради се о томе да су наглашени вокали *е* и *о* (и, евентуално, ови вокали у слогу непосредно пред акцентом), приликом нестанка квантитета дали двојак рефлекс: дуго *е* и *о* дали су затворене *е* и *о*, а кратко *е* и *о* дали су отворене *е* и *о*, чиме је уместо фонолошке опозиција по квантитету дошло до стварања опозиција по вокалском квалитету. На територији југоисточног Косова, по испитивању Ивића и Реметића, ова појава праћена је факултативном дифтонгизацијом (Ивић, Реметић 1990: 173). Трагови двојаког рефлекса других и кратких *е* и *о* нађени су и у другим деловима овог дијалекта – у Алексиначком Поморављу (Богдановић 1987: 68–73), у близини Бујановца, затим у Ораховцу у Метохији (Ивић, Реметић 1990: 164–167), али прецизна изоглоса није утврђе-

на ни у једном сектору. Овај рад је настао као прилог утврђивању те изоглосе на територији Косова и Метохије.

Материјал је сакупљен у косовском селу Рабовце код Липљана у пролеће 2006. године.<sup>1</sup> Коришћени су и магнетофонски записи које је 2003. године сачинила група сарадника на научноистраживачком пројекту *Словенски језици на Косову и Метохији*, који је реализован у оквиру Института за српски језик САНУ. Преслушала сам траке из села Прековце и Зебинце код Новог Брда, Кололеч крај Косовске Каменице, Доморовце, Доње Кормињане и Ранилуг између Косовске Каменице и Ђилана, као и из града Витине.

Село Рабовце налази се око шест километара јужно од Липљана и, према подацима информатора из села, 2006. године имало је четрдесетак српских, махом старачких, и шездесетак шиптарских домаћинстава. Говор села несумњиво припада призренско-јужноморавском дијалекту.

У говору овог села полуглас доследно прелази у вокал *a* (*оѿац*, *дан*, *данас*, *кад*, *један*, *седам*, *лажице*), слоговно *л* у у (*ѿун* и *ѿрејун*, *дуѿ* бољку, врце *дуѿачке*, чује се и *суза*, али *слунце*), док сонант *л* на крају слога прелази у *-(j)a* (*умреја*, *сеја*, *дошаја*, *видеја*, *ѿолудеја*; *цеја* сат, *беја* вез; *ѿеѿија*). Акцент се са кратке отворене ултима преноси на пенултиму<sup>2</sup> (*жѿена*, *вода*, *д<sup>н</sup>еѿе*, *мл<sup>н</sup>еко*, *дошла*, *ѿошла*, *добро*, *рѿкла*, *њѿѿа*, *била*, *враѿа*), док на затвореној остаје (*оѿац*, *један*, *данас*), што је, иначе, карактеристика призренско-јужноморавског дијалекта.<sup>3</sup>

У говору Рабовца врло јасно се уочавају разлике између некадашњих дугих и кратких акценатованих вокала *e* и *o*. Дуго *e* и *o* су дали затворене дифтонгизирани вокале *e* и *o*.<sup>4</sup>

<sup>1</sup> Магнетофонске снимке говора овог села начинила је Марина Станојевић, тада студенткиња треће године Филозофског факултета Приштинског универзитета (са седиштем у Косовској Митровици). Информатори су јој биле Цвета Јевтић, рођена 1932. године у Рабовцу и Станка Станојевић рођена 1909. године.

<sup>2</sup> Из техничких разлога акценат није обележен већ је акценатован самогласник подвучен.

<sup>3</sup> Навешћу овде још неке особине карактеристичне за говор Рабовца а које га сврставају у призренско-јужноморавски дијалекат. То су: метатеза у примерима *ѿроје*, *лоје*, *ѿајси*, *клајсе* и сл.; јотоване типа *доје*; ново јотоване лабијала (*ѿробље*); вокал *a* уместо неакцентованог *o*: *маѿишка*, *ѿалавина*, *Црнаѿорац*, *радасна*, али *и* и *o* у прилогу *долеко*; упрошћавање финалних сугласничких група *сѿи*, *зг* (*ѿос*, *мас*, *ѿрс*, *мос*, *ѿроз*), као и неких других сугласничких група (*врца*, *ѿеѿала*); префикс *ѿре* уместо *ѿри* и *ѿро* (*ѿреѿиснем*, *не ѿреѿовори*, *ѿреверено* = *ѿроверено*); извесно умекшавање сугласника *л* испред вокала предњег реда (*ѿаниѿол<sup>е</sup>*, *л<sup>и</sup>чи*), као и његов нешто тврђи изговор у осталим позицијама, што одликује и друге говоре у шиптарском суседству; разликовање сугласника *ћ* и *ђ* од *ч* и *ѿ* (*ѿоврућо*, *ђурђувајка*, *колач*, *ѿемедан*); облик *брѿо* 'брзо'; аналитичка компарација (*ѿолеѿа*, *ѿобрѿо*, *ѿоѿврдо*, *ѿомасно*, *највредна*, фелије ми се *најједу*); мушки род именица на сугласник (*рж* *бија сладак*; *овај ѿамеѿи*; *два-ѿри ноћа*; *ѿри-ѿеѿири ноћа*); облици присвојне заменице 3. л. женског рода засновани на дативу *њој* (*сас ѿој*, *њојзин*); наставак *-у* у 3. лицу множине глагола VI врсте (*носу*, *раду*, *ѿражу*, *ѿуѿиѿу*, *искочу*, да ме *веру*); датив заменица *мене*, *ѿебе*; удвајање заменице (*мене ме зову*; *њу не ѿу знам*); енкитике *ѿи* и *ѿу* у дативу и акузативу (*Везала ѿаѿију наѿраѿи*, *красно ѿу личи*. *Виде ѿу се румени образи*. *Шѿо си ѿи иѿѿлела ѿе врце?* *Прво ѿи /ѿараѿе/ осуѿи*); непознавање суплетивне множине на *-ад* (*ѿрасиѿи*, *ѿелиѿи*, *буриѿи*, *ѿебиѿи*); футур *ѿе коѿам*, *ѿе не виду*, *ѿе иѿемо*.

<sup>4</sup> Из техничких разлога изостављам акценатски знак уз *e*, *o*, *e* и *o*. Он се овде подразумева.

б"еше, бр"ег, в"езла, в"ече, вес"еље, дв"е, дев"ета, д"ете, зал"епе, зам"есиш, кол"евку, л"епо, м"есо, мл"еко, нар"еде, нар"едили, н"еће, н"ећу, н"ема, пр"е, да разм"еним, не см"ем, т"есне, ћ"ерка, увр"еђен, ум"есиш, ц"епа, Цв"ета, Цв"ето, ч"ерга, порет ч"ерге, ш"ес, ш"ета, ш"етају се, ш"етајте; г"овна, Г"ојка, Г"ојко, г"о, дев"ојка, д"ође, д"ођу, д"ом, Ђ"ока, Заг"орка, м"ој, м"ораш, њ"он, пр"ође, у шк"олу.

Кратко *е* и *о* су дали отворене *е* и *о*:

бежи, везена, да ме веру, глѣда, глѣдали, глѣдамо, грѣбен, грѣје, девет детѣта, Дѣска, долѣко, дрвѣне, жеѣна, жеѣне, жеѣно, живѣја, зелѣне, излѣгне, јелеѣче, лѣба, сас мѣне, мѣсеца, мѣсечина, мѣсто, моѣѣз, набѣре, недеѣља, неѣкције, неѣсвес, овдеѣке, овдеѣкена, пеѣпија, пеѣчи, полудѣја, посеѣјали, посеѣјемо, последња, не преѣговори, сабѣремо, сабѣреш, саплѣту, сеѣдне, сеѣја, сеѣјала, сеѣло, сеѣстра, теѣја (хтео), узеѣја, улѣгне, црвѣна, човѣк, човѣка; БОгу, вОда, вОду, волОве, на гОре, грОбље, на дОл"е, изнОсимо, искОчу, конОпље, сас кОње, кОсе, лепОта, нОге, три нОћа, подОјиш, потОпимо, прОшло, рабОту, распОжен, светлОбОјче, тол"ико снОпа, ширОке.

Стиче се утисак да је дистинкција заступљенија и изразитија код вокала *е* него код вокала *о*.

Забележила сам и примере дифтонгизираних старих кратких *е* и *о*:

д"ѣца, оп"ѣрем, п"ѣва, р"ѣкла, с"ѣднеш, см"ѣла, т"ѣбе, ут"ѣпају, ут"ѣпаш; г"уости, жив"ота ми, к"уога, к"уола, к"уоме, к"уосе, колоб"отњицу, м"уоже, раб"оту, сок"уола, шт"уо су.

У некима од њих бисмо могли видети аналогију према облицима речи који имају дуг вокал, као, нпр., *ѳостии* према *ѳостї*, *см"ела* према *см"ем*, *д"еца* према *д"еїе* итд., у некима, опет, утицај фонетског окружења: колоб"отњицу, раб"оту итд. Треба имати у виду и то да се у суседству налазе села у којима је забележена дифтонгизација и других и кратких ових вокала – Неродимље, Прелез, Миращ, Бабуш, Јањево (Ивић, Реметић 1990: 173).

Прековце је смештено око шест километара јужно од Новог Брда. Оно, као и Рабовце, у свом говору познаје иновације попут вокала *а* као рефлекса полугласа (*ган*, *гана*, *їаг*, *саї*) и преношења акцента са отворене кратке ултиме (*жеѣна*, *жеѣне*, *дѣца*, *сѣсїра*), али се овде поред рефлекса *-(j)а* (*узеѣја*, *донеѣја*, *наїја* итд.) чује и старо *-л*: *бел*, *їейел* и сл. У говору овог села такође се уочавају разлике између акцендованих некадашњих других и кратких вокала *е* и *о*.

Дуго *е* и *о* дали су затворене вокале *е* и *о*, често праћене дифтонгизацијом:

б<sup>е</sup>л, вр<sup>е</sup>ме, две, дете, испреде, л<sup>е</sup>по, мењамо, месо, млеко, н<sup>е</sup>ће, п<sup>е</sup>т, п<sup>е</sup>-так, оделце, ос<sup>е</sup>чеш, п<sup>е</sup>так, подели, пр<sup>е</sup>дед, прстења, реске, ред, р<sup>е</sup>тке, света служба, снѣг/сн<sup>е</sup>г, ум<sup>е</sup>сим, ће цеди, цеђ; дође, овој, п<sup>у</sup>ос/п<sup>о</sup>с, тој.

Затварање је забележено и у лексемама с кратким акцентованим вокалима: ле<sup>б</sup>, дошл<sup>и</sup>, пошл<sup>и</sup><sup>5</sup>.

Кратко *e* и *o* дали су отворене вокале *e* и *o*:

глѣдамо, дебел<sup>е</sup>, десет, децу, донесемо, забележим, земљу, кесе, у Лѣтницу, наберев, у недељу, од њега, опѣremo, пѣреш, саплѣте, седеја, сѣкла, сѣстра, тѣпав; бОл<sup>е</sup>сно, вОде, дрОбимо, живОт, кокОшка, кОсу, надрОбимо, Огањ, пОсл<sup>е</sup>, пОсти, пренОћи, пренОћимо, ће прОсим.

Преслушано је и нешто материјала из новобрдског села Зебинце. Како су овдашње информаторке биле родом из разних села, то овде наводим само ону која је рођена у новобрдском селу Манишинце.<sup>6</sup> Материјал говори о двоструким рефлексима, са спорадичном дифтонгизацијом дугих вокала:

бѣла, веќ, дете, др<sup>е</sup>н, ис<sup>е</sup>чемо, мл<sup>е</sup>ко, недељу, н<sup>е</sup>ма, н<sup>е</sup>ће, н<sup>е</sup>ћу, оцеди, П<sup>е</sup>тка, побѣли, процеди, сѣди, цвеће, ћерко; тој, со;

бѣрев, вретѣно, дѣца, децу, жегра, жена, живеља, збѣрев, зелѣну, испѣре, крѣшло (кресиво), наберемо, опѣре; кОпа, окОпаш, стОку.

Кололеч је око пет километара источно од Косовске Каменице, док су Доморовце, Доње Кормињане и Ранилуг између Косовске Каменице и Гњилана. Сва четири села по својим општим карактеристикама такође припадају призренско-јужноморавском дијалекту. Нови процеси су у њима нешто мање заступљени него у Рабовцу. Наиме, у говору Доморовца и Кормињана чува се полуглас (*дън, дъна, коѿъл, сѿн, сѿ, оѿњци* – Доморовце; *бъдњаѿци, къд, сѿ, сѿс, дън, дънъс* – Кормињане). Он се чује и у Ранилугу (*дънови, дъна, сѿ, ѿњко*). На крају слога чува се *л* у примерима типа: *дѿбел, селски* (Доморовце), *вол, бивол* (Кормињане), *бел, цел, коѿал* (Кололеч), *бел, ѿейел* (Ранилуг) и сл. У сва четири села је, међутим, *узеја, зарадија, чуваја, умреја, ѿѿинуја* итд. У селу Кололеч је као и у Рабовцу и Прековцу полуглас прешао у *а* (*дан, дана, оѿанѿци, један*). Што се акценатског преношења тиче, оно је и у овим селима забележено, и то не само са отворене ултима (*сесѿира, ћерка, деца, жена, вода, ѿеѿко* – потврђено у сва четири села), већ је акценатско преношење почело да захвата и затворену ултиму, што захтева свакако детаљнија испитивања (*бакар, ѿеѿак*,

<sup>5</sup> На затварање у првој лексеми утиче лабијал у суседству, а у последње две лексеме је затворен вокал пренет из других облика парадигме овог и сличних глагола, што је познато и у другим српским говорима (исп. Ивић, Реметић 1990: 165).

<sup>6</sup> Информаторка је Стана Симић, рођена 1926, а разговор са њом је 2003. водила Биљана Сикимић.

*коџал* – Кололеч; *џоџок, оџац, унук* – Доморовце; *џезик* – Кормињане). Ипак је, и без детаљне анализе, видљиво да су далеко чешћи акценти типа *Боџић, џедан, сабор, човек* – Кололеч; *коџџл, оџак, џакџв, живоџи* – Доморовце; *конак, човек, унук* – Д. Кормињане; *џедџн, сабор* – Ранилуг).

Што се осећања за разликовања некадашњих дугих и кратких акцентованих вокала *е* и *о* тиче, може се рећи да се оно губи што се иде више у правцу источне, тачније југоисточне границе Косова. Наиме, ова појава је међу испитиваним селима забележена још само у селу Кололеч. Ту је некадашње дуго *е* дало затворени вокал *е*, факултативно дифтонгизиран, док је некадашње кратко *е* дало отворен вокал *е*. Треба рећи да је појава изразитија код информаторке рођене у селу Робовац, које је западније и од села Кололеч и од Косовске Каменице. Примера за затворено *о* од старог дугог *о* има мало у испитиваном материјалу, док је отворено *о* од старог кратког *о* нешто више забележено:

врџе, двџе, дв<sup>е</sup>, дев<sup>е</sup>то, д<sup>е</sup>те, лџе, м<sup>е</sup>сив, нар<sup>е</sup>див, нџма, пџтак, пр<sup>е</sup>, преде, рџд, редови, у рџку, р<sup>е</sup>ске, рџтко, рџчи, среда, џерка, џерку, цџло, црџва, црџвце, шџрпе, ш<sup>е</sup>с; коџа, он, тоџ;

бџл, вџрена, вџзено, вџче, вџш, вџдеја, дебџл, дџвер, дџвет, дџда, дџсет, дџца, жџна, живџја, завџтан, завџтује се, зелџна, землџни, лџб, лџто, мџсеца, однџсеш, оперџе, перџе, свџкар, сџло, сџме, унџсе, утџпа, црџвено, човџк, шарџено; годинџе, гоџре, доџбро, изгоџри, моџчаре, раџота, саџор, стоџку, у субџту.

Забележила сам и неколико примера одступања, тј. отварања старог дугог *е*: *деџте, живџење*, објашњивих аналогизација према другим облицима датих лексема: *деџца, живџја* и сл. Затворено некадашње кратко *о* нашла сам у примеру *џоџе* и *она*. Ако није у питању непрецизан тренутни изговор, на затварање у првом случају могао је утицати наредни палатални консонант, а у другом заменица *он*.

У селима Кормињане, Доморовце и Ранилуг ова појава није забележена. Ипак, треба напоменути да од три информаторке из Ранилуга ниједна није рођена у том селу (једна је рођена у Кормињану, а друга у Доморовцу – дакле, у селима у којима се не бележи ова појава). Једино је информатор Јован Станковић рођен у Ранилугу и у њему живи. У Витини такође нема ове појаве код испитиваних информатора.

Изнесени материјал и досада познате чињенице показује да се на територији Косова и Метохије сређу:

1. говори са двојаким рефлексима акцентованих *е* и *о* редовно или спорадично праћених дифтонгизацијом некадашњих *дуџих* ових вокала – Рабовце крај Липљана, Прековце и Зебинце крај Новог Брда (мој материјал), Извор крај Новог Брда, Љештаре и Кололеч, који административ-

- но припадају Косовској Каменици, а заправо су део новобрдске Криве Реке (Ивић, Реметић 1990 и мој материјал);
2. говор са двојаким рефлексима акцентованих *е* и *о* са дифтонгизацијом и дугих и кратких *е* и *о* – Грачаница (Ивић, Александер 1971);
  3. говори са двојаким рефлексима акцентованих *е* и *о* без дифтонгизације – Ораховац (Ивић, Реметић 1990);
  4. говори са дифтонгизацијом свих наглашених *е* и *о* без разликовања бившег квантитета – села Јањево, Српски Бабуш, Мираш, Прелез, Горње и Доње Неродимље, Рака и Елез (Ивић, Реметић 1990);
  5. говори у којима нема двојаких рефлекса – Доморовце, Кормињане, Ранилуг и Витина, села дуж источне, тј. југоисточне границе Косова, према Врању и Прешеву (мој материјал)<sup>7</sup>.

Из изложеног се види да је територија захваћена префонологизацијом једна релативно компактна целина. То је, пре свега, новобрдска област (Прековце, Зебинце, Извор, затим Љештаре и Кололеч, који данас административно припадају Косовској Каменици, а заправо су, као што сам рекла, део новобрдске Криве Реке, која је и сама до Другог светског рата била село, а од тада је општинско место (Урошевић 1975: 59, 66, 80). Појава се, даље, јавља нешто западније од овог краја, у околини Липљана и у Грачаници. Ова област могла би бити и извориште описиване појаве, која се одатле миграцијама ширила у друге области у којима се среће, пре свега у Алексиначко Поморавље, што одговара етнографским подацима о пореклу становништва.

#### ЛИТЕРАТУРА

Богдановић 1987: Богдановић, Недељко, *Говор Алексиначкој Поморавља*. – Српски дијалектолошки зборник XXXIII, Београд : Српска академија наука и уметности и Институт за српскохрватски језик, 1987, 7–302.

Ивић, Александер 1971: Ивић, Павле и Александер, Ронел, *Префонолојизација количесѿва иласнојо в качесѿво в одном јујо-восѿточном сербском јоворе*. – Общесловянский лингвистический атлас; Материалы и исследования, Москва: Институт русского языка АН СССР, 1971 (1973), 18–21.

Ивић, Реметић 1990: Ивић, Павле и Реметић, Слободан, *Рефлекси акценѿованих вокала е и о у јоворима ѿризренско-јужноморавској дијалекѿа на земљи-*

<sup>7</sup> Интересантно је приметити и да се говори са префонологизацијом разликују од оних без ње и по неким другим особинама. Тако је, нпр., у говорима који разликују старе кратке вокале од дугих *е* и *о* вокала, рефлекс полугласа редовно *а*, док се у говорима који не знају за ову појаву задржао полуглас, у првима се готово уопште није сачувало *л* на крају слога, у другима јесте итд. Подробнија анализа би свакако дала више интересантних података. Питање корелације између судбине полугласа и *л* на крају слога и префонологизације акцентованих вокала *е* и *о* биће предмет посебног рада.



*шїу косовске ѿкрајине*. – Косовско-метохијски зборник 1, Београд : Српска академија наука и уметности, Међуодељењски одбор за проучавање Косова и Метохије, 1990, 163–173.

Урошевић 1975: Атанасије Урошевић, *Тојоними Косова*. – Српски етнографски зборник, књ. LXXXIX Београд: Српска академија наука и уметности, Одељење друштвених наука, Расправе и грађа, књ. 9, 1975, 164.

Рада Стијовић

## К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ГРАНИЦЫ ПРЕФОНОЛОГИЗАЦИИ ПОДУДАРНЫХ ГЛАСНЫХ Е И О В ПРИЗРЕНСКО-ЮЖНОМОРАВСКИХ ГОВОРАХ НА ТЕРРИТОРИИ КОСОВО И МЕТОХИИ

### Резюме

В большой части призренско-южноморавского диалекта на территории Косово и Метохии в процессе исчезновения количества гласных *е* и *о* под ударением получились следующие результаты: долгие *е* и *о* перешли в закрытые гласные *е* и *о* а краткие гласные *е* и *о* перешли в гласные *е* и *о* открытого характера. Это явление сопровождалось факультативной дифтонгизацией.

На основе материала, собранного в восьми косовских селах автор пришел к выводу, что явление префонологизации гласных *е* и *о* еще существует. Граница распространения данного явления стала шире (села Рабовце, Прековце, Зебинце и Кололеч). В области с наибольшей компактностью двух упомянутых результатов префонологизации является область Ново Брдо. Автор считает, что данное явление могло начать распространяться из этой области. В исследованных селах на границе Косово к Вране и Прешево (Доморовце, Кормиџане, Ранилуг и Витина) префонологизация *е* и *о* не отмечена.